

قرا بادین قادری

جلد اول

عرف

محمد اکبر بن محمد شاہ ارزانی

تصحیح

دکتر حسین علینقی

- سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
تظاهرات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست‌نویسی
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
شناسه افزوده
رده‌بندی کنگره
رده‌بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی
- شاه‌ارزانی، محمداکبر بن محمد، قرن ۱۲ ق.
قربادین قادری/تصحیح حسین علینقی.
تهران: سفیر اردهال ۱۳۹۸.
۵۹۴ ص.
دوره: ۴- ۶۹۸- ۳۱۳- ۶۰۰- ۹۷۸
ج ۱: ۷- ۶۹۷- ۳۱۳- ۶۰۰- ۹۷۸
ج ۲: ۱- ۶۹۹- ۳۱۳- ۶۰۰- ۹۷۸
ف
پزشکی اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
Traditional medicine -- Early works to 14th century
پزشکی اسلام -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
Medicine, Islamic -- Early works to 20th century
داروشناسی
Pharmacology
علینقی، حسین، ۱۳۶۵- مصحح
R ۱۲۸/۳
۶۱۰/۹۱۷۱۷۱
۵۷۵۵۲۸۷

قرابادین قادری

جلد اول

محمد اکبر بن محمد شاه ارزانی
دست‌نویس: دکتر حسین علینقی

شماره دوره: ۴-۶۹۸-۳۱۳-۶۰۰-۹۷۸

شماره جلد اول: ۷-۶۹۷-۳۹۲-۶۰۰-۹۷۸

صفحه آرایشی، طراحی جلد: واحد ادبیات نشر سفیر اردهال
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: واحد نشر سفیر اردهال

قیمت دوره ۲ جلدی: ۱۶۰۰۰۰ تومان

شماره نشر: ۱-۷۳۲

نوبت چاپ: اول-۱۳۹۸

شمارگان: ۲۲۰ نسخه

نشانی دفتر: تهران، خیابان مفتاح، خیابان سمیه، رو به روی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴

کد پستی: ۷۴۷۱۵-۱۵۸۱۸

تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۹۳۴۲-۸۸۳۱۳۸۹۸

www.safirardehal.com | www.safirardehal.ir | e-mail:safirardehal@yahoo.com

© حق چاپ: ۱۳۹۸

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۷	مقدمه مصحح
۷	لزوم تصحیح آثار ابن سیندا گزشتگان
۸	طب سنتی در ایران
۱۰	میر محمد اکبر شاه ارزانی
۱۱	آثار حکیم ارزانی
۱۱	۱. تلخیص طب النبوی
۱۱	۲. طب الاکبر یا طب اکبری
۱۲	۳. مفرح القلوب
۱۳	۴. میزان الطب
۱۴	۵. تعاریف الامراض
۱۴	۶. مجربات اکبری
۱۴	۷. قرابادین قادری
۱۶	نکاتی درباره سبک نگارش مؤلف
۱۷	روش تصحیح کتاب
۱۸	معرفی دستنویس‌های مورد استفاده
۱۸	۱. چاپ سنگی مطبع محمدی (مل ۱)
۲۰	۲. چاپ سنگی منشی نولکشور (مج ۱)
۲۱	۳. دستنویس کتابخانه ملی (مل ۲)
۲۲	۴. دستنویس کتابخانه مجلس (مج ۲)
۲۳	۵. دستنویس دوم کتابخانه ملی (مل ۳)

۲۴	نوشتار کتاب حاضر
۲۵	سخن پایانی
۲۷	[مقدمه مؤلف]
۳۱	باب اول: در ادویه سر
۱۵۷	باب دوم: در ادویه چشم
۱۹۳	باب سوم: در ادویه گوش
۲۰۷	باب چهارم: در ادویه بینی و آنچه بدین محل تعلق دارد
۲۱۵	باب پنجم: در ادویه لب
۲۱۹	باب ششم: در ادویه دندان
۲۲۹	باب هفتم: در ادویه دهان و زبان
۲۴۳	باب هشتم: در ادویه خنای و ذبحه
۲۴۷	باب نهم: اندر ادویه حنجره و قصبه ریه و مری
۲۵۳	باب دهم: در ادویه شش و سینه و خُجُب وی و آنچه تعلق به جنبه دارد
۲۸۹	باب یازدهم: در ادویه دل
۳۱۵	باب دوازدهم: در ادویه معده
۴۱۳	باب سیزدهم: در ادویه جگر و زهره و سپرز و یرقان
۴۵۷	توضیحات
۴۷۷	فرهنگ واژگان، اصطلاحات و نام‌ها
۵۲۹	نمایه (فهرست داروهای مفرد و ترکیب، بیماری‌ها، اندام‌ها، جانوران، اشخاص، کدب‌ها، خوراکی‌ها و اصطلاحات پزشکی)

مقدمهٔ مصحح

لزوم تصحیح آثار ارزشمند گذشتگان

بسیاری از آثار گذشتگان علمی و ادب و فرهنگ فارسی از اوایل این قرن - یعنی قرن ۱۴ هجری شمسی - به همت بزرگان دانشمندان این مرز و بوم آرام آرام تصحیح و ویراستاری شده و از طریق انتشارات گوناگون چاپ رسیده و در دست مردم فارسی زبان جهان جای گرفته است. با این وجود، هنوز بسیاری از این آثار بزرگ و ارزشمند که در زمینه های مختلف علمی، ادبی و فرهنگی وجود دارند، به دست تصحیح سپرده نشده اند و به زینت چاپ نرسیده اند. برخی از این آثار نیز که در گذشته چاپ سنگی یا سربی رسیده اند، به دلیل وجود اشکالات و اغلاط چاپی بسیار و گاه به دلیل آنکه خط نستعلیق برخی از آنها باعث دشواری خواندن و مطالعه آنها می شود، نیازمند بازنگری، تصحیح، ویراست و چاپ جدید هستند. همچنین اشاره به این نکته لازم است که برخی از این آثار با آنکه تصحیح شده و به چاپ رسیده اند، ولی تصحیح علمی و انتقادی از آنها صورت نگرفته و باید مجدداً تصحیح و چاپ شوند. از این رو، لزوم تصحیح آثاری که هنوز به چاپ حروفی نرسیده اند و یا آنها که به تصحیح تازه ای نیاز دارند، احساس می شود.

نگارنده پس از تصحیح کتاب عالی قدر و ارزشمند ذخیره خوارزمشاهی که حدود ۲ سال و نیم به طول انجامید و در ۶ جلد در انتشارات سفیر اردهال به چاپ رسید، به یکی از منابع دیگر در طب سنتی برخورد کرد که تا کنون به چاپ حروفی نرسیده و لزوم تصحیح و

ویراست آن به شکلی درست و علمی احساس می‌شد. این کتاب که قسربادین قادری نام داشت، اثر پزشک و حکیم مشهور قرن دوازدهم میرمحمد اکبر شاه ارزانی است که موضوع آن همچنان که از نامش مشخص است دربارهٔ داروهای مرکب می‌باشد که به شکلی نوین در این کتاب ترتیب یافته‌اند. این کتاب در واقع آخرین اثر حکیم ارزانی است که با وجود ارزش و اعتباری که در نظر اهل فن و محققان طب سنتی داشته، تا کنون تصحیح نشده و به چاپ حرفی نرسیده است. بدین ترتیب نگارنده بر آن شد تا دستنویس‌ها یا چاپ‌های سنگی موجود آن را به دست آورد و به مقابلهٔ نسخه‌ها بپردازد تا این کتاب ارزشمند را برای اولین بار به همت مدن بزرگوار انتشارات سفیر اردهال به چاپ رساند.

این کتاب با توجه به حجم زیاد آن در دو جلد به چاپ رسیده و مصحح در تصحیح آن سعی نموده از تمام منابع طب سنتی در بهتر ارائه دادن آن یاری بگیرد. واژه‌نامه و توضیحات و تعلیقات در پایان هر جلد آمده است تا خوانندگان عزیز در فهم هرچه بهتر متن آسوده باشند. امید است این چاپ مورد تنایب دانش‌دان، پزشکان و اهل علم و ادب قرار بگیرد.

طب سنتی در ایران

می‌توان گفت طب سنتی در ایران از زمان تأسیس بیمارستان جندی‌شاپور به شکل علمی و آکادمیک درآمد. پزشکانی مانند جورجیس و بختیشون اساس علمی طب سنتی را در این دوران یعنی پادشاهی ساسانیان برپا داشتند. در دوران عباسیان مرکز علم پزشکی از جندی‌شاپور به بغداد انتقال یافت؛ بدین ترتیب بغداد به مرور مرکز علم و دانش پزشکی گردید و جندی‌شاپور از رونق افتاد. خلاصه آنکه در این دوران مسلمانان با خصوص پزشکان ایرانی به خدمات بزرگی در علم طب، ترجمه و تألیف متون پزشکی توفیق یافتند. در این دوران بسیاری از کتاب‌های بقراط و جالینوس توسط کسانی چون حنین بن اسحاق از زبان یونانی به عربی ترجمه شد. از بهترین شاگردان بقراط و جالینوس می‌توان از پزشکانی مانند محمد بن زکریای رازی صاحب کتاب ارزشمند الحاوی، شیخ ابوعلی سینا صاحب کتاب گرانقدر قانون، سید اسماعیل جرجانی صاحب کتاب ذخیرهٔ خوارزمشاهی، ابن رشد قرطبی صاحب کتاب شرح بر قانون، علی بن عباس مجوسی اهوازی مؤلف کتاب کامل الصنّاعه

الطیبه، ابوالقاسم بن خلف الزهراوی مؤلف کتاب التصریف نام برد. در این دوران طلایی، با تلاش این پزشکان ارجمند، تحولات عظیمی در علم طب ایجاد شد که به طور کلی عبارت است از: ۱. بیرون آوردن علم طب از صورت نظری و تحول آن به سمت طب عملی؛ ۲. ایجاد نظم و ترتیب در دانش طب که پیش از این پراکنده بود.

پس از حمله مغولان به ایران تمدن ایرانی - اسلامی تا حدود زیادی از میان رفت و دیگر خبری از دانشمندان بزرگ و اطبای گرانقدر نبود و اگر هم بود بیشتر کسانی بودند که به ترجمه شرح آثار همان بزرگان نامبردار می پرداختند و تحول چندانی در آن به وجود نمی آورد. در این میان اروپاییان که در این مدت در عقب ماندگی به سر می بردند، با انقلابی که در دوران رنسانس ایجاد شد، دست به ترجمه آثار دانشمندان ایرانی - اسلامی زدند و بدین ترتیب علم را از آسیا به اروپا کوچ دادند. برای مثال می توان از ترجمه کتاب آبله و سرخک رازی به زبان لاتین و همینین ترجمه قانون ابوعلی سینا یاد کرد که هر یک حدود چهل تا پنجاه بار به زبان های زندگی ترجمه چاپ شده است. پس از حمله مغول تا دوران قاجار، مهم ترین کتاب های پزشکی را می توان چنین نام برد: کتاب تحفه حکیم مؤمن اثر محمد مؤمن بن میرزا محمد تنکابی، مالایسج، تألیف یوسف بن اسماعیل خویی شافعی، جامع المفردات الادویه و الاغذیه از ابن بیطار، تذکره اولی الالباب نوشته شیخ داود ضریر انطاکی، شرح الاسباب والعلامات اثر برهان الدین نقی بن عوض کرمانی، اختیارات بدیعی تألیف علی بن حسین انصاری، مخزن الادویه و قرابادین که راز خراسانی.

تنها اتفاق جدید و نویی که در این دوران رخ داد، تأثیر طب سستی هندی در طب سستی ایرانی - اسلامی است. در زمان حکومت صفویان که همزمان با حکومت گم کانیان هند بود، بسیاری از اهل علم و ادب به دیار هند سفر کردند و به دلیل علم پروری و ادب دوس پادشاهان گورکانی در آنجا به مطالعات علمی و ادبی خود پرداختند. این رفت و آمدها باعث تأثیر طب سستی هندی در طب ایرانی می شود و آرام آرام داروها و درمان های هندی به کتاب های این دوره راه می یابند. یکی از جمله پزشکان مشهور و بزرگ این دوران، میر محمد اکبر ارزانی است که در دوران پادشاهی اورنگ زیب از شیراز به هند سفر می کند و کتاب های مهمی را از خود به جای می گذارد که تا کنون مورد توجه اهل علم قرار گرفته است.